

Mátrai Titanilla, Ph.D.

Két úr szolgái

Magányos hős Kuroszava Akira A testőrjében és Sergio Leone Egy maréknyi dollárért című filmjében

Előjáróban

Joseph L. Anderson egy 1962-es cikkében¹ említést tesz egy készülő Sergio Leone filmről, mely Kuroszava *A testőr* című filmjén alapul. Ekkor egy évvel vagyunk Kuroszava filmjének bemutatása után és két évvel ennek adaptációja, Sergio Leone *Egy maréknyi dollárért* bemutatása előtt.

Nem ez az első eset, hogy Kuroszava filmjét más filmkészítő veszi alapul. *A vihar kapujában* (*Rasómon*, 1950) című alkotásából Martin Ritt készített *Az erőszak* (*The Outrage*, 1964)² címmel egy western, melyet a tárgyalt Leone-filmmel azonos évben mutattak be, illetve *A hét szamuráj* (*Sicsinin no szamuráj*, 1954) alapján készült Sturges *A hét mesterlövésze* (*The Magnificent Seven*, 1960) máig az egyik legfontosabbnak számon tartott westernfilm. Kuroszava teljes filmjein kívül egyes jelenetei, epizódjai is hatottak más filmkészítőkre, így Hitchcock *Madarak* (*Birds*, 1963) című filmjét *A véres trón* (*Kumonoszudzsó*, 1957) egy jelenete ihlette, míg George Lucas a *Rejtett erőd* (*Kakusi toride no szanakunin*, 1958) két veszekedő szolgájáról mintázta a *Csillogok háborúja* (*Star Wars*, 1977) két veszekedő robotját.

Kuroszava bár más filmjéből nem készített adaptációt, műveiben maga is sokszor nyúl korábbi irodalmi vagy színházi alkotásokhoz. Gondolhatunk *A véres trónra* (*Kumonoszudzsó*, 1957) vagy a *Ranra* (1985), melyek Shakespeare *Macbeth*-jének, illetve *Lear királyának* feldolgozásai, vagy a Dosztojevszkij-regény alapján készült *A félkegyelműre* (*Hakucsi*, 1951), a Gorkij-darab alapján készült *Éjjeli menedékhelyre* (*Donzoko*, 1957), de akár Jamamoto Súgoró írásait felhasználó *Dodeszkadenre* (1970) vagy *Rőtszakállúra* (*Akahige*, 1965) is.

Jelen írásban egy filmpárt, Kuroszava egyik legmesteribb, egyben talán legszórakoztatóbb filmjét, *A testőrt* (*Jódzsinbó*, 1961) hasonlítom össze ennek

¹ Joseph L. ANDERSON, *When the Twain Meet: Hollywood's Remake of „The Seven Samurai”*, *Film Quarterly*, Vol. 15, No. 3, Special Issue on Hollywood (Spring, 1962), 58.

Az írásban szereplő angol és japán idézeteket saját fordításban közlöm.

² 2011-ben egy újabb, ezúttal thaiföldi adaptáció készült. http://www.imdb.com/title/tt2190475/?ref_=fn_al_tt_2 (Megtekintve: 2013. augusztus 31.)

egy adaptációjával, Sergio Leone³ *Egy maréknyi dollárért* (*A Fistful of Dollars*, *Per un pugno di dollari*, 1963) című filmjével. Megnézem, hogy a hely változásával hogyan változik a történet, és hogy egy sikeres film milyen módon tud újjászületni új keretek között.

A filmekről

Bár *A testőrt* Kurosava és forgatókönyvíró-társa, Kikusima Rjúzó eredeti műveként tartják számon, a film nem minden előzmény nélkül való. David Desser említi Dashiell Hammett *Véres aratás* (*Red Harvest*, 1929) című regényének erős hatását, melynek alapszituációja fellelhető Kurosava filmjében is, nevezetesen egy kisvárost uraló és egymást kiirtó két banda és a mindezt elősegítő kívülálló idegen története.⁴ A főhős figurája szintén emlékeztet Goldoni *Két úr szolgájára*. Azonban míg Goldoninál a szolga csupán a nagyobb bevétel reményében szegődött el egyszerre két úrhoz, mely szituáció a darab során sok helyzetkomikumra ad lehetőséget, addig Kurosava, majd Leone hőse kijátssza egymás ellen a két bandát, s ezzel aktív részese lesz teljes pusztulásuknak. Kurosava filmje ihlette Leonét spagettiwesternje elkészítésére, de maga a japán rendező is is említést tesz a westernfilmek hatásáról:

Mindenki szereti a jó westernnt. Mivel az emberek gyengék, jó embereket és nagy hősoket akarnak látni. Az újabb és újabb westernek születésével együtt kialakult ez a fajta nyelvtan. Ezen a nyelvtanon keresztül tanultam én is a westernről.⁵

Annak ellenére, hogy már az *Egy maréknyi dollárért* megjelenése előtt lehetett tudni arról, hogy készül *A testőr* adaptációja, a filmkészítők nem vették meg a jogokat a feldolgozásra, továbbá a film stáblistáján sem tettek említést a korábbi filmről és az alkotókról, és ezért később jogi következményekkel kellett szembenézniük. Bár a japán fél megnyerte a pert, és jelentős kártérítést kapott, mindez nem jelentett nagy érvágást az *Egy maréknyi dollárért* forgalmazói számára a film óriási sikerének és bevételének köszönhetően. Ennek ellenére az alkotók hivatalosan mind a mai napig nem ismerték el, hogy filmjük *A testőr* adaptációja lenne.

Mindkét filmnek elkészült a folytatása, azonban ezek már egymástól független művek. Kurosava *A testőrt* követően készítette a *Szandzsúrót*

³ A film főcímében nem jelenik meg Sergio Leone neve, helyette egy kitalált név, Bob Robertson szerepel rendezőként.

⁴ David DESSER, *Samurai Films of Akira Kurosawa*, Ann Arbor, Michigan, UMI Research Press, 1983, 101.

⁵ Donald RICHIE, *The Films of Akira Kurosawa*, Berkley, Los Angeles, London, University of California Press, 1983 (harmadik, bővített kiadás), 147.

(*Cubaki Szandzsúró*, 1962), mely ugyan nem *A testőr* folytatása, inkább a főhős egy újabb hasonló történetben való szerepeltetése. A figura azonos, s mind a társadalmi ábrázolás, mind a problémák, valamint a főhős samuráj problémamegoldása is visszaköszön a korábbi filmből. Hasonló a helyzet Leone esetében is, aki nem a már lezárt történethez tesz hozzá újabb epizódokat, hanem Kurosavához hasonlóan a főszereplő köré épít újabb történeteket. *A Pár dollárral többért* (*For a Few Dollars More*, 1965) és *A Jó, a Rossz és a Csúf* (*The Good, the Bad and the Ugly*, 1966) című filmekkel kiegészítve a korábbi művét hozta létre a *Dollár-trilógiát*.

Érdemes még említést tenni egy újabb adaptációról is. Bruce Willis főszereplésével, Walter Hill rendezésében készült *Az utolsó emberig* (*Last Man Standing*, 1996), mely deklaráltan Kurosava filmjét veszi alapul.⁶

A történetről

A történet a XIX. századi Japánból a XIX. századi amerikai-mexikói határ környéki kis városba kerül. Mindkét esetben egy – a külvilágtól szinte teljesen elzárt – mikroközeget mutat be, mely egyben egy nagyobb társadalmi egység leképezéseként jelenik meg. Annak ellenére, hogy környezetükkel alig van kapcsolatuk, az ország vagy állam irányítóival, társadalmuk működése a mindenhová befészkelődő korrupcióval bármely államszervezetben könnyen elképzelhető.

A két film történetvezetése is kísértetiesen hasonlít egymásra, kisebb eltérésekkel jelenetről jelenetre követik egymást. Egy idegen, nevenincs férfi (a továbbiakban is idegenként utalok rá) érkezik ebbe a zárt közegbe, ahol két banda próbálja megszerezni a hatalmat, a városka irányítását, s ez a küzdelem folytonos összecsapásokkal, harcokkal jár. Kurosavánál az Usitora- és a Szeibei-család, Leonénél pedig a Rojo- és a Baxter-család áll egymással szemben. Az idegen elszegődik mindkét családhoz, és kijátssza őket egymás ellen, míg a film végére végérvényesen leszámol egymással a két oldal. A korábban örökös harcoktól zajos városka ezzel egy nyugodt, békés hellyé válik, ahonnan a főhős – mint aki jól végezte dolgát – továbbáll. (A két film szereplőinek egybevetését és a történet részletes összehasonlítását lásd a mellékletben.)

A két családon kívül jelentős szerep jut egy másik családnak is. A család fiatal nőtagját fogságban tartja az Usitora/Rojo-család, a nő férje és kislánya pedig tehetetlen ezzel szemben. A történet során ez a körülmény lesz az,

⁶ A történet érdekessége, hogy bár a film készítői megvették *A testőr* adaptálásának jogait, a United Artists, az *Egy maréknyi dollárért* filmstúdiója perrel fenyegette *Az utolsó emberig* készítőit, mondván, jogtalanul készítenek adaptációt az *Egy maréknyi dollárért* filmből. Mindennek azonban nem lett semmilyen következménye. Allen BARRA, *From "Red Harvest" to "Deadwood"* http://www.salon.com/2005/02/28/hammett_2/ (Megtekintve: 2013. augusztus 31.)

amit az amúgy szenvtelen, csak a saját gyarapodását szem előtt tartó idegen megelégel, és a saját szakállára kiszabadítja a nőt, majd elszökteti a családot. Egyben ez is az a momentum, ami fordulópontot hoz az eseményekben, a hős lebukik, a két banda közötti harc eldurvul, mely nem sokkal később mindkét oldal teljes pusztulásához vezet.

Bár első ránézésre a történet nagy tragédiát sejtet, nem ez a helyzet – ez talán Kuroszava életművének legviccesebb, az egyik legszórakoztatóbb alkotása. Donald Richie így fogalmaz:

A világ, és a világ bajai annyira befészkeltek magukat a mindennapjainkba, hogy Kuroszava azt a különös lépést tette, hogy *A testőrben* nevetett mindezen. Ez a különösen vicces kosztümös komédia kinevette az emberi ambíciót, az emberi cselekedeteket és az egész feudális katyvaszt. Mivel a nevetés ellentéte a sírás, és mivel a japán filmet már annyira elárasztotta az utóbbi, Kuroszavának ez az üdítő filmje lett a legnépszerűbb alkotása. A hős nem különb a többinél, de azt legalább tudja, hogy az egyik gonosz hogyan falja fel a másik gonoszt.⁷

Kuroszava filmjében a humor nemcsak a történet szintjén jelenik meg, hanem kihangsúlyozza azt a szereplők táncszerű mozgásával és a Kuroszavára amúgy nem jellemző erőteljes és funkcionális zenével is. Leone esetében is megmarad a humor, bár közel sem annyira kifinomult, ő inkább verbális szinten és didaktikusabban alkalmazza a szereplők egymással folytatott párbeszédeiben, interakcióiban.

A humorosan groteszk látásmódnak a megjelenítésére szolgál mindkét filmben a koporsókészítő személye, akinek reakciói reflektálnak az eseményekre. Míg vannak, akik szörnyülködnek a tömeges mézszárláson, addig a koporsókészítő boldog, hiszen ő az egyetlen a városban, akinek ez kitűnő megélhetést biztosít. Amikor a helyzet úgy hozza, hogy egy fővárosi hivatalnok (Kuroszava), illetve a hadsereg (Leone) érkezik a városba, a két család kényszerű fegyverszünetet köt, melynek hatására a koporsókészítő letargikus állapotba kerül. Ebből csak az újabb harcok gyógyítják ki, melyet ugrándozó örömmel fogad.

A történetvezetésen kívül a szereplők is jobbra megfeleltethetők egymásnak. A főhős (vagy inkább antihős) az ismeretlen idegen, akinek neve sincs. Kuroszavánál, amikor a nevét kérdezik, kis gondolkodás után a Kuvabatake Szandzsúró nevet mondja, mivel a nyitott ablakon éppen egy szederföldre (*kuvabatake*) lát.⁸ Leonénál a hőst Névtelen férfiként (Man with No Name) említik – nemcsak az *Egy maréknyi dollárért* esetében, hanem a *Dollár-trilógia* másik két részében is. A koporsókészítő a film során kétszer is Joe-nak szólítja,

⁷ Donald RICHIE, *The Japanese Movie*, Tokió, Kodansha International, 1983, 165.

⁸ A névadás megismétlődik a *Szandzsúróban* is, ahol egy kaméliabokorra nézve mutatkozik be Cubaki (kamélia) Szandzsúróként.

azonban az nem derül ki, hogy ez a valós neve lenne-e a férfinak, vagy csupán a koporsókészítő ragasztotta rá.

Szató Tadao *A testőr* idegenét Kuroszava „magányos farkas” hőstípusába sorolja.⁹ Az idegen nem tartozik sehova, nincs se családja,¹⁰ se munkája, nem része semmilyen csoportnak vagy szervezetnek. Kívülállása teszi lehetővé, hogy kinevessen és romba döntsön minden mesterséges szerveződést és emberi interakciót. Erejét is talán ez az egyedülállása adja, hiszen nem kötődik senkihez, s így nem zsarolható, nem befolyásolható. Joan Mellen szerint ő „testesíti meg a szamuráj személyét egy változó korban, amikor a feudális kötelékek már lazulnak, de a vad kapitalizmus még nem jelent meg. Egyben ő a későbbi jakuzák előfutára.”¹¹

A két szembenálló banda esetében az Usitorák egyértelműen Rojóéknak, a Seibeiek pedig Baxteréknek feleltethetők meg mind a család és a banda szereplői, mind pedig a történetben betöltött szerepük alapján. Az erősebb Ushitorák és Rojok közül a család három fivére a domináns, melyek közül a fiatalabb Unoszuke, illetve Ramon a főhős legjelentősebb ellenfele. Velük szemben áll a Szeibei- és Baxter-család, mely az előbbi, horizontális irányultságú nemzetség után egy vertikális családmódellet mutat több generációval. Azonban a természetes családmódellet ellen szól, hogy mindkét esetben egy nő kezében van a legfőbb irányítás, mely mind a feudális japán, mind a mexikói-amerikai környezetben valószínűtlenül hat. Az Usitora/Rojó-család egyszerűbb, puritánabb, míg a Szeibei/Baxter-család kifinomultabb társadalmi és kulturális háttérrel rendelkezik.

Az idegen ingázása a két banda között szinte azonos koreográfiát követ, leszámítva a férfi legelső kapcsolatba lépését. Kuroszavánál a szamuráj először a Szeibei-családnak ajánlja fel szolgálatait, majd – erejét és ügyességét bizonyítandó – harcot provokál Usitoráék bandájából néhány hősködő fiatallal, meg is öl közülük néhányat, s Szeibeiék ezek után fogadják fel őt. Ennek megfelelően Leone hőséneke először Baxterékhez kellett volna mennie, azonban a tárgyalt jelenetben fordítva történik, és a férfi először Rojóékat környékezi meg, majd a Baxter-banda tagjaival folytat hasonló harcot. Ez a felállás addig marad így, amíg a férfi ott nem hagyja az adott családot. Kuroszavánál a két bandát egymásnak ugrasztja, majd a harc előtt visszaadja a kapott pénzt, és magukra hagyja őket bosszúból, miután kihallgatta, hogy a család meg akarja őt ölni, hogy a kifizetett pénzt visszaszerezze. Leonénél ugyan szintén kihallgatott a férfi egy hasonló beszélgetést, azonban ezt nem árulja el Rojóéknak,

⁹ Magányos farkasnak tekinti még Szató Tadao a *Félelemben élni* (*Ikimono no kiroku*, 1955), a *Rejtett erőd* (*Kakusi toride no szanakunin*, 1958), a *Gonosz jól alszik* (*Varui jacu hodo joku nemuru*, 1960) és a *Cubaki Szandzsúró* (1962) hőseit.

SZATÓ Tadao, *Kuroszava Akira no szekai*, Tokió, Szanicsi sobó, 1972, 224-245.

¹⁰ Szintén a hős magányát, illetve a nők hiányát elemzi IIDZSIMA is.

IIDZSIMA Kóicsi, *Kuroszava Akira – Koibito no fuzai*, *Eiga hyóron*, 1961/4, Vol. 18 (6): 20-24

¹¹ Joan Mellen, *The Waves at Genji's Door*, New York, Pantheon Books, 1976, 23.

inkább a kilátásba helyezett béke miatt adja vissza a pénzt, és mond fel nekik.

A továbbiakban az idegen ugyanúgy mozog a két banda között. Kuroszavánál elkapja Usitora két bérgyilkosát és átadja Szeibeiéknek, majd Usitoráéknak jelenti, hogy Szeibeiék elfogták azokat. Leonénél Rojóék egy határ menti leszámolója után a férfi két hullát helyez el a temetőben csalétekként, majd jelenti előbb Baxteréknek, majd Rojóéknak a két „túlélőt”, akik sorra megfizetik a férfi szolgálatait, s végül tűzharcba kerülnek egymással a két „túlélő” megszerzéséért.

A két film első összetűzése a történetvezetésén belül valamelyest eltér. Mindkettő jellemzője, hogy az idegen ugrasztja egymásnak a két felet, és hogy ő az, aki az utolsó pillanatban kiszáll a játszmából, és nem vesz részt a harcban. Kuroszavánál, miután felsorakozik a két banda, az idegen visszadobja Szeibeiéktől kapott pénzt, és sértetten – mivel Szeibeiék az életére törnek – magukra hagyja őket a harcban. Így az idegen ebben a pillanatban egyik félhez sem tartozik, *A testőr* visszatérő motívumaként felmászik a városka közepén lévő toronyba, s így térben is eltávolodva, kívülállóként önfeledten szórakozik alátványban – ami nem más, mint két nagyzó, amúgy igencsak gyáva banda komikus kakasviadala. Ezzel szemben Leone esetében az idegen, miután összeugrasztotta a két családot, és bár szintén nem tartozik egyikhez sem, mindkét féltől bezsebelte az ötszáz dollár jutalmat szolgálataiért, a sok pénzre hivatkozva (hisz ekkor nincs pénzsűkében, amiért dolgoznia kellene) vonja ki magát a harc alól.

Kuroszavánál két túszcseré-jelenetet láthatunk. Az első, amelyben a két bérgyilkost szándékoztak elcserélni Szeibeiék elfogott fiával, kudarcba fullad, mivel az akció során Unoszuke lelövi a őket. Ekkor Szeibeiék újabb túszt prezentálnak; Nuit, a szerencsétlen nőt, akit elszakítva férjétől és gyerekétől az Usitora család tart fogva. Ezek után egy újabb túszcseré következik, melynek során a fiú immár sikeresen kerül vissza Szeibeiékhez, illetve Nui Usitoráékhoz. Ezzel szemben az *Egy maréknyi dollárért* esetében a két bérgyilkosnak megfelelő szereplő a temetőben csalétekként elhelyezett két hulla, így az ő visszaszolgáltatásukra már nem volt szükség –, viszont Unoszukéhez hasonlóan Ramon lelövi az élőnek vélt hullákat, megakadályozandó, hogy elfecseggék a történeteket. A túszcseré Leonénél kizárólag a nőre, Marisolra és a Baxter fiúra szorítkozik.

Itt tennék említést a háromtagú családról, mely mindkét filmben kulcsfontosságú, de Leonénél nagyobb hangsúlyt kap. Ez az a család, melyből az anyát az Usitora/Rojo-család elszakította a férjétől és gyerekétől, és szertőként fogva tartja, majd akit az idegen kiszabadít és elszöktet. A film legelején, ahogy az idegen közeledik a történet helyszínéül szolgáló városhoz, egy család néhány tagjával találkozik. *A testőr*ben ez nem azonos a későbbi családdal. A bevezető jelenetben egy fiatalember menekül otthonról, mert elege van a szegénységből, kemény munkából és éhezésből. Bár az apa igyekszik visszatartani, a fiú elszalad, hogy a városban próbálja szerencsét.

„Semmi értelme egész életemben zabkását enni. Inkább rövid, de gazdag életet akarok! Szép ruhákkal, finom ételekkel”¹² – mondja a fiú. A film végén újra találkozunk ezzel a fiúval. A végső leszámolóskor ő is Usitora bandájában harcol, ám gyáván menekülne a szamuráj kardjától. Félelmében az anyját hívja.¹³ „Menj haza az anyádhoz... Mégis csak jobb egész életedben zabkását enni”¹⁴ – utal vissza az idegen a korábbi jelenetre. Ezzel Kuroszava nemcsak keretbe foglalja a történetet, hanem egyben levonja a történet tanulságát is, az egyéni történetet ismét a teljes társadalom dimenziójába helyezve.

Leone ezzel szemben már a film bevezető jelenetében exponálja a később oly fontos szerepet játszó családot. Ahogy az ismeretlen férfi közeledik a város felé, két házat lát egymás közelében. Egy kisfiú szalad át az egyikből, és mászik be nagy titokban a másikba. Pár pillanattal később egy durva férfihang rivall a gyermekre, és tuszkolja ki a házból. Míg Kuroszavánál a bevezetőben a névtelen család a kor társadalmi zavarait, problémáit hivatott érzékeltetni, addig Leonénél ez a társadalmi vetület elmarad – ő közvetlenül valamely egyéni problémára fókuszál, egyben felerősítve a család szerepét a történetben, melyről Kuroszavánál csupán a film ötvenhetedik percében szerzünk tudomást először. Tehát míg Kuroszava egy általános társadalmi képet fest, ahol a nyomor, a szegénység és az állandó harcok családokat szakítanak szét, addig Leonénél már a film kezdetétől a család egyesítésére, vagyis az általános és békés világrend helyreállítására való törekvést láthatjuk.

Elemzők több esetben az *Egy maréknyi dollárért* családját a Szent Családhoz hasonlítják. A nő neve Marisol, ami utalás Máriára, a kisfiút pedig Jesusnak hívják. Az idegen kvázi Gábrriel arkangyalként jelenik meg nekik, és menekíti meg őket a veszély elől.¹⁵ Ez a feltételezés azonban vitatható, mivel az egyszerű közvetítővel szemben az idegen itt a saját belátása alapján cselekszik, továbbá – a filmbeli bandákhoz hasonlóan – álságos eszközöket használ. Tény, hogy nézőként mégis hajlamosak vagyunk a film mogorva főhősével szimpatizálni, aki a család megmentésével túlnő önmagán és környezete tisztulásán, és egy önmaga számára önzetlen missziót teljesít.

A különbségek kiemelése ellenére az *Egy maréknyi dollárért* mind szerkezetileg, mind tartalmilag követi *A testőrt* még olyan elemekben is, melyek

¹² KUROSZAVA Akira, *Zensú Kuroszava Akira, Vol. 5 (A testőr forgatókönyve)*, Tokió, Ivanami soten, 1988, 71.

¹³ Az anya hívása visszatérő motívum mindkét filmben; a kisgyerek a túszcserénél szolongatja az anyját. Ugyanennek a jelenetnek komikus kiforgatása, amikor a már felnőtt Szeibei fiú ugyanígy szólítja az anyját akkor, amikor a szerencsés túszcseré után visszakerül a szüleihez – s melyre egy anyai pofon a válasz.

¹⁴ KUROSZAVA, *i.m.*, 114.

¹⁵ NISIMORI Kazuhiro hivatkozik elemzésében Kitses, Frayling, Cumbow és Simsolo írásaira. NISIMORI Kazuhiro, *Sergio Leone kenkjú nóto: Jódzsinbó kara Kója no jódzsinbó e, Scriptsimus*,

Vol. 18, 2009, 66.

első ránézésre nem tűnnek hasonlóknak. Ilyen például az idegen várakozása a végső harc előtt. Miután elmenekült Usitoráék, illetve Rojóék fogságából, egy távoli buddhista templomban (Kuroszava), illetve barlangban (Leone) húzza meg magát az idegen. Az előbbiben egy késsel dob célba falevelekre, az utóbbiban egy fémlapot kalapál. S bár a két cselekvés nem tűnik azonosnak, a rendező ebben a jelenetben mégis azt az eszközt exponálja, mely a következő harc kulcsfontosságú eleme lesz, és mellyel a férfi képes lesz leszámolni az Usitora/Rojo-család élő tagjaival. A *testőr*ben a samuráj ezzel a késsel találja el a rá pisztolyt szegező Unoszuke kezét, s így a a lövést kivédve Unoszukét is harcképtelenné teszi. Leone filmjében a fémlapot golyóálló páncélként használja, így Ramon lövései nem fognak rajta, mellyel az amúgy tökéletesen célzó Ramont pszichésen sokkolva teszi indiszponálttá, harcképtelenné. A jelenetekből jól látható, hogy Leone nem szorítkozott minden esetben a történet elemeinek egyszerű másolására, hanem a történeten belüli funkciójuk szerint újraalkotta ezeket, és egy újabb kontextuson belül tartotta meg ezeknek a szerepét.

A képekről

„Amint tovább és tovább pereg a film, egyre világosabban, egyértelműbben érzi a néző, hogy bármelyik pillanatban megállíthatná a kamerát, bármelyik képkockát kinagyíthatná és felakaszthatná festményként a falra. Nem csak olykor-olykor, nem csak egy-egy kiemelt részletnél, egy fináléban vagy hangulatfestő bevezetésben válik hangsúlyossá a képiség szándéka; a festmény esztétikuma itt minden másodpercben jelen van.”¹⁶ – írja Nemes Nagy Ágnes *A testőr*ről. Valóban, a képiség, ami mindig is különösen erőteljes és hangsúlyos Kuroszavánál, itt mintha hatványozódna. Mesteri esztétikával tárja eléink a kis város közegében explicite megjelenő társadalom mocskát. Bár *A testőr* korában már általánossá vált a színes film, Kuroszava ekkor még mindig ragaszkodik a fekete-fehérhez, és talán nem túlzás állítani, hogy képi világa a fekete-fehér korszakában teljesedett ki igazán. „Rengeteg színt produkál az operatőr fekete-fehérben, vak-fehéret, ekrüt, tojáshéjszint, galambszürkét, éles árnyékot és lágy árnyékot, le egészen az alagút-sötétig”¹⁷ – folytatja Nemes Nagy Ágnes a korábbi idézetet. Kuroszava hátborzongatóan hideg fekete-fehér filmkockáival ellentétben állnak Leone izzóan napsütötte színes képei.

A képek költőiségét Kuroszavánál kihangsúlyozzák a mozgások is, mely egyrészt a szüntelenül fújó szélnek is köszönhető, ami még a mozdulatlan emberek ruhájának állandó táncával egy nyughatatlan, folytonosan ideges

¹⁶ NEMES NAGY Ágnes, *Vadnyugat keleten, Filmvilág*, 1983/1

http://filmvilag.hu/xereses_frame.php?cikk_id=6699 (Megtekintve: 2013. augusztus 25.)

¹⁷ Uo.

mozgást ad. Ezen kívül a szereplők mozgása is a groteszken komikus egyszerű járástól a táncszerű koreográfiájú harcokig széles skálát vonultat fel. Ez szintén ellentétben áll Leone szereplőinek feszült és egyben frusztrált mozdulatlanságával, mely ellentét nagyrészt az ábrázolt harci tevékenységek eszköztárának különbözőségén alapul. Ugyanis, míg Kuroszava szereplői – Unoszuke kivételével – karddal harcolnak, mely a test erőteljesebb mozgását teszi szükségessé, addig Leone szereplői egytől egyig lőfegyvert használnak, ami az ellenfelek egymással szemben felálló statikus és koncentrált mozdulatlanságát követő gyors tűzváltásban teljesedik ki. Ennek során a szereplőknek jobbára csak a karjuk, esetleg felsőtestük mozog, és ez nem ad lehetőséget *A testőr*hez hasonló táncszerű mozgásra. A harcok felvezetése Kuroszavánál már a szereplők szinte balettszerű bevonulásával és felállásával indul, míg Leonénél inkább az egymással farkasszemet néző szereplők egymást hergelő szóváltásával kezdődik. A harcok jellegét is hangsúlyozza a filmek képi beállítása. Míg Kuroszava a rá oly jellemző nagy látószöggel, nagytotállokkal dolgozik, ahol a szereplők teljes alakját, sőt a teljes játékteret látjuk, addig Leonénél nagyobb hangsúlyt kapnak a közeli képek, a westernekre jellemző szemekre való fókuszálás, mely szintén a lövések előtti koncentrációt emeli ki.

A testőr operatőre, Mijagava Kazuo, akivel korábban Kuroszava *A vihar kapujában* készítésén dolgozott együtt, ezúttal is mesteri munkát végzett. Maróan éles képei, alacsony szögű fényképezett groteszk beállításai, a bezártságot, menthetetlenséget sugalló ablakrácsokon keresztüli képei magával ragadják a nézőt – Nemes Nagy Ágnes is, és Donald Richie-t is, aki *A testőrt* tartja Kuroszava legjobban fényképezett filmjének.¹⁸

A hangokról

Méltán esik sok szó Kuroszava mesteri képi világáról, ezzel együtt filmjeinek hangzásvilága legtöbbször eltörpül a képek magas szintjéhez képest. Igaz ez a némelykor slágerszerűen elcsépelte vagy elcsépeltnek ható zenére, illetve a szereplők artikulálatlan, még a japánok számára is érthetetlen beszédére. *A testőr* azonban mintha kivétel lenne. Nem a beszéd szempontjából, ami ezúttal is nehezen érthető a felirat vagy a forgatókönyv olvasása nélkül, azonban az egyéb hangeffektusok és zenei megoldások egyedülállóak a kuroszavai oeuvre-ben. „Az ember olyan, hogy amikor valami nehézséggel találkozik, amikor nagy szerelmi bánata van, vagy amikor nagy baleset éri, akkor érdekes módon jó munkát tud végezni”¹⁹ – mondta a filmkészítés kezdetekor Kuroszava az éppen betegeskedő zeneszerzőnek, Szató Maszarunak.

¹⁸ RICHIE, *The Films of...*, 152.

¹⁹ 1972-es interjú Szató Maszaruval. NISIMURA Júicsiró, *Kuroszava Akira – Oto to eizó*, Tokió, Rippú sobó, 1990, 179.

Valóban így is lett, Szató a felejthetetlen képektől elválaszthatatlan zenét komponált, mely karakteresen mutatja be a figurákat (Szandzsúró zenei témáját például egy buldózer hangja ihlette²⁰), és humoros groteskséggel kezeli a jeleneteket.

Hasonlóan felejthetetlenül forr össze Leone képi világával Ennio Morricone zenéje. Rendező és zeneszerző itt dolgozott együtt először, melyet több közös munka követett, és mellyel mindketten beírták nevüket a westernfilm történetébe, bár első közös munkájuk korántsem készült olyan egyetértésben, mint Kuroszava és Szató esetében.²¹ Szató sziporkázóan karakteres, ám sokszor visszafogott zenéjéhez képest Morricone zenéje kissé hivalkodónak tűnik, mely már a film bevezető felirata alatt vágató lódobogással és lövésorozattal agresszívan vetíti előre a történetet. A zenét itt egy férfikar „We can fight” (Tudunk harcolni) szövegű éneke festi alá. Ez a zenei téma a film egy későbbi jelenete során visszatér, azonban ekkor már az ennél is elszántabb és agresszívabb „We can win” (Tudunk nyerni) ének szól.

Szintén a filmek akusztikus világához tartoznak az egyéb zörejek, a szereplők cselekedeteiből, illetve a történetből adódó hanghatások. *A testőr* egyik filmtörténeti jelentősége is ebben áll: a japán filmtörténet során ekkor alkalmazták először a kard hangját.²² Ennek megfelelően az *Egy maréknyi dollárért* esetében a lövések döreje a visszatérő motívum.

Kuroszava szereplői „csak akkor beszélnek, ha nem tudnak máshogy kommunikálni”²³ – írja Blumenthal *A véres trónról*, ez az állítás azonban igaz Kuroszava többi filmjére is. Hasonló módon a westernekkel kapcsolatban is megemlíti a minimális beszédet. Ez valóban így is van más amerikai vagy olasz filmekhez képest, *A testőr* után azonban az *Egy maréknyi dollárért* inkább bőbeszédűnek, fecsegősnek hat.

Ellentétek

A két szembenálló család, illetve az idegen figurája *A testőr* esetében mind Japán, míg az *Egy maréknyi dollárért* esetében az amerikai Baxterek (bár Baxter felesége mexikói) és a mexikói Rojók állnak egymással szemben, és ebbe az alaphelyzetbe érkezik az angolszász idegen. Ez természetesen a két ország XIX. századi történelmi és társadalmi háttéréből adódik, míg Japán egy teljes elzártságban lévő szigetország, ahova külföldi nem (vagy ha esetleg mégis, akkor csak szigorúan korlátozott számban és meghatározott keretek között)

²⁰ NISIMURA, *i.m.*, 180.

²¹ GÉCZI Zoltán, *Morricone westernzenéi - A komponista, aki lelőtte az éneklő cowboyt*, *Filmvilág*, 2004/07, 32-33. http://filmvilag.hu/xereses_frame.php?cikk_id=1965

²² KUROSZAVA, *i.m.*, 401.

²³ J. BLUMENTHAL, *Macbeth into Throne of Blood. Sight and Sound*, Autumn 1965, 194.

tehetette be a lábát, addig Leone filmjének az amerikaiak és mexikóiak közötti ellentét adta a háttérét. A Kuroszava-filmben az idegen ugyan máshogy viselkedik, látjuk, hogy az adott közösségen kívülről érkezik a film elején, majd ismét útra kel a végén, de tágabb értelemben ő is ugyanannak az országnak, Japánnak a szülőtte. Az ellentétet itt inkább a társadalmi rétegek közötti eltérés mutatja nemcsak a korábban idealizált, ekkorra azonban már erkölcsileg züllött szamuráj személyében, hanem a bandák által felfogadott és harcba szólított bűnözők és parasztok személyén keresztül is. Harcolni, kardot hordani kizárólag a szamurájok privilégiuma, a film zárt világában – és ekkoriban már minden bizonnyal a valóságban is – a hatalom megszerzése érdekében azonban már bárki kezébe adhatnak kardot, még a film elején menekülő parasztfiú kezébe is.

Leone filmjében a két család közötti ellentétet eleve a két eltérő nemzetiség is megjeleníti. Bár az idegen kinézetében az amerikai Baxterrel azonos nemzetiségű (ugyan poncsója egy kis mexikói árnyalatot kölcsönöz neki), mégsem befolyásolja választását a nemzeti identitás, ugyanúgy kívülállóként viselkedik mind az amerikai, mind a mexikói bandával szemben. A nemzetiségi eltérést erősíti, hogy Rojóék gyakran a pejoratív „gringo” szóval jelölik az idegent.

Figyelemre méltó a fegyverhasználatban rejlő ellentét is. A XIX. századi Japánban a szamurájok fő fegyvere továbbra is a kard volt, melyet a századvégi kényszerű nyitással háttérbe szorítanak a modern fegyverek. Az idegen, csakúgy, mint a két család tagjai kardot hordanak az oldalukon, s a harcokban azé a főszerep. Ez alól csak az egyéves távollétből hazatérő legkisebb Usitora-testvér, Unoszuke a kivétel, aki első megjelenésekor bemutatja lőfegyverét, valamint célzási technikáját, melyet az idegen is kétkedő hitetlenséggel szemlél. Az idegen és Unoszuke személyében ezzel nemcsak két ellenfél áll egymással szemben, hanem ez egyben a hagyományok és tradíciók összecsapása a modernizációval, a technikai fejlődéssel. Kuroszava Unoszuke legyőzetésével itt még egyértelműen a tradíciókat, a még az erkölcstelen harcos kezében is nemessé váló harci eszközt és harcművészetet dicsőíti – bár tudjuk, nem is olyan sokára Japán térdet hajt az erősebb amerikai nyomás előtt, amikor is a szamuráj rétegtől megvonják a korábbi privilégiumokat, kardjaikat bezúzzák, hogy végérvényesen helyükbe lépjen a modern harcászat.

A fegyverek közötti ellentét bizonyos mértékig megmarad Leone filmjében is, bár ott közel sem ennyire élesen. „Ha egy pisztolyos ember találkozik egy puskással, akkor a pisztolyosnak nincs esélye”²⁴ – mondja Ramon az idegennek, kihangsúlyozandó a két fegyvertípus közötti különbséget. Azonban erre az idegen rácáfol a film végén, így ezúttal a modernebb technika győzi le a régebbit. A két lőfegyver közötti különbségben itt korántsem érzékelhető az a minőségi ellentét, mint a Kuroszava-filmben megjelenő kard és a lőfegyver között látható.

²⁴ Egy maréknyi dollárért, 56' 20" (magyar szinkron)

Az idegen személye is ötvözi az ellentétes jellemvonásokat, az erkölcsileg vitatható kétszínű hős egyben erkölcsi tartással a család megmentőjeként mintegy védangyalként jelenik meg. Donald Richie egy görög színjáték istenéhez hasonlítja *A testőr* idegenét, aki a darab elején leereszkedik (megérkezik), a darab végén pedig felemelkedik (elmegy). Szenvtelenül nézi az emberi cselekvéseket, és amikor ő maga úgy gondolja, közbeavatkozik.²⁵

Végezetül

„Különös néha a filmek sorsa”²⁶ – kezdi írását Báron György Leone filmjéről. Megemlíti, hogy bár Leone filmjének sikerére nem számítottak a forgalmazók, mégis máig tartó nagy népszerűség övezi a filmet. *A testőr* „valójában nem több, mint a későbbi csambara-tradíciók és a hollywoodi western összeolvadása, melyből létrejött a Cinnecittà hibrid, a spagettiwestern”²⁷ – írja Noël Burch a filmről. Kuroszava életművén belül nem szokás *A vihar kapujában*, az *Élni* vagy *A véres trón* nagyságához mérni *A testőrt*, mégis sajnálatos, hogy Kuroszava filmjét nem övezi akkora érdeklődés és népszerűség, mint a már klasszikussá vált Leone-filmet. Ahogy Báron György némi túlzással írja, „mél-tánytalanság volna [Leone] filmjét Kuroszava mesterművével összevetni.”²⁸

A testőr és az *Egy maréknyi dollárért* szétválaszthatatlan filmpár, szinte lehetetlen az egyikről a másik említése nélkül beszélni. Ahogy önmagukban szórakoztatnak, és függetlenül is megállják a helyüket, a két alkotás kölcsönösen egészíti ki egymást, fordítja le, helyezi át ugyanazt a történetet különböző időkbe, világokba, kulturális közegbe, és ezzel együtt világít rá újabb részletekre, vet fel újabb kérdéseket.

²⁵ RICHIE, *The Films of...*, 149-150.

²⁶ BÁRON György, *Egy maréknyi dollárért*, *Filmvilág*, 1986/7, 46. http://filmvilag.hu/xereses_frame.php?cikk_id=5767 (Megtekintve: 2013. augusztus 31.)

²⁷ Noël BURCH, *To the Distant Observer*, London, Scholar Press, 1979, 318-319.

²⁸ Báron, i.m.

1. Melléklet: Szereplők

<i>A testőr (1961)</i>	<i>Egy maréknyi dollárért (1964)</i>
A szamuráj (Kuvabatake Szandzsuro)	Névtelen férfi (Joe)
Usitora	Rojo
Usitora	Don Miguel Benito
Inokicsi	Esteban
Unoszuke	Ramon
Tokuemon	X (Ramon)
Kannuki, az óriás	Chico és Rubio
Szeibei	Baxter
Szeibei	John Baxter
Orin	Consuelo
Jóicsiró	Antonio
Tazaemon	X
A család	A Szent Család
Kohei	Julian
Nui	Marisol
Fiú	Jesus
Gondzsi, kocsmáros	Silvanito, kocsmáros
Koporsókészítő	Piripero, koporsókészítő
Hanszuke, harangozó	Harangozó
Honma, korábbi testőr Szeibeiéknél	X
Hacsi, Kuma (gyilkosok)	2 halott katona

2. Melléklet: Szerkezeti összehasonlítás

<i>A testőr (1961)</i>	<i>Egy maréknyi dollárért (1964)</i>
Az idegen jön	Az idegen jön
Találkozás egy családdal Az idegen találkozik egy családdal, a fiú ott-hagyja szüleit, megy szerencsét próbálni Az idegen iszik a kútnál	Találkozás a (Szent) családdal Az idegen iszik a kútnál Meglát egy kisfiút, aki átszalad a szomszéd házba az anyjához, majd elzavarják onnan
Megérkezés a kihalt városba Egy kutya jön, szájában egy levágott emberi kézzel Az idegen körülnéz a városban Usitora emberei ijesztgetik az idegent	Megérkezés a kihalt városba Jön egy ló, rajta egy halott lovagol Az idegen körülnéz a városban Baxter emberei ijesztgetik az idegent
Kocsmában A kocsmáros és a koporsókészítő megjele-nése A kocsmáros elmondja a város helyzetét (Usitora vs. Szeibei) Az idegen úgy dönt, hogy a városban marad	Kocsmában A kocsmáros és a koporsókészítő megjele-nése A kocsmáros elmondja a város helyzetét (Rojo vs. Baxter) Az idegen úgy dönt, hogy a városban marad
Utca Az idegen felajánlja a szolgálatait Szeibeinek Harc az Usitora fiúkkal	Utca Az idegen felajánlja a szolgálatait Rojónak Harc a Baxter fiúkkal
Szeibeinél Szeibei és az idegen az anyagiakról tárgyal A család megbeszéli, hogy a harcok után megölik az idegent, így visszakaphatják a kifizetett pénzt. Az idegen kihallgatja a beszélgetést. Szeibei támadásra készül	Rojónál Az idegen pénzt kap Rojo pár nap fegyverszünetet tervez, mert egy lovas osztag megy keresztül a városon A két Rojo testvér megbeszéli, hogy a harcok után megölik az idegent, így visszakaphatják a kifizetett pénzt. Az idegen kihallgatja a beszélgetést.
Utca A két banda feláll a harchoz Az idegen visszaadja a pénzt, és nem vesz részt a harcban (Az Egy maréknyi dollárért <i>temetői harcának feleltethető meg</i>) Hírnök érkezik, jelenti, hogy egy hivatalnok érkezik a fővárosból, a harc félbemarad	Utca A lovasság megérkezik a városba, majd éjszaka titokban továbbindulnak. Az idegen és a kocsmáros követi őket.
A hivatalnok a városban Mindkét fél tiszteletét teszi a hivatalnoknál Közben mindkét fél igyekszik megnyerni magának az idegent	Folyópart az amerikai-mexikói határon Rojóék lemészárolják a lovasságot
Kocsmában Usitora igyekszik megnyerni magának az idegent Mondja, hogy a hivatalnok másnap elutazik, és hogy egy előjárót megöltek. Az idegen gyanítja, hogy Usitora áll a gyilkosság hátterében	

<p>Békét kötnek a városban Megérkezik Unoszuke, a legkisebb Usitora testvér, ő ajánlotta békét</p> <p>Az idegen elmondja a kocsmárosnak és a koporsókészítőnek, hogy a béke mindig egy nagyobb harcra való felkészülés</p>	<p>Rojónál Az idegen és Ramon találkozása Ramon mondja, hogy békét kötnek Baxterékkal, az idegen erre visszaadja a pénzt, és felmond Ramon elmondja a testvéreinek, hogy csak átmeneti a béke</p>
<p>A két gyilkos Az idegen kihallgatja két részeg beszélgetését, akik Usitora megbízásából megölték az előjárót Az idegen elfogja a két gyilkost</p>	<p>A két halott Az idegen két halottat helyez el a város temetőjében</p>
<p>Szeibeinél Az idegen átadja Szeibeinek a két foglyot</p> <p>Az idegen pénzt kap</p>	<p>Baxternél Az idegen elmondja, hogy a folyóparti lövöldözés után két ember életben maradt, és most a temetőben bujkálnak Az idegen pénzt kap az információért</p>
<p>Usitoránál Az idegen jelenti Usitorának, hogy Szeibeiek elkapták a két gyilkost</p> <p>Az idegen pénzt kap az információért Az idegen és Unoszuke találkozása</p>	<p>Rojónál Az idegen szól Rojóéknak, hogy két túlélő katona bujkál a temetőben, és hogy Baxterék el akarják kapni őket Az idegen pénzt kap az információért</p>
<p>Utca Usitoráék foglyul ejtik Szeibei fiát Unoszuke túszcserét ajánl</p>	<p>Rojóék és Baxterék harca a temetőben Ramon „lelövi” a két hullát Közben az idegen Rojóék házában marad, és túsul ejti Marisolt A harc során Rojóék Baxter fiát ejtik túsul (<i>A harc A testőr első összecsapásának feltethető meg</i>) A két család másnapra túszcserét beszél meg</p>
<p>Utca – Sikertelen túszcseré Szeibei fiát akarják elcserélni a két gyilkosra, de a csere során Unoszuke lelövi a két gyilkost. Erre Szeibei új túszt prezentál, Nuit.</p>	<p>Utca – Túszcseré Baxter fiát elcserélik Marisollal. Közben Marisol találkozik a fiával és férjével, de újból elszakítják egymástól a családot.</p>
<p>Kocsma A kocsmáros elmondja Nui és családjának történetét az idegennek.</p>	<p>Kocsma A kocsmáros elmondja Marisol és családjának történetét az idegennek. Az idegen elindul, hogy elszegődjön Rojóékhoz.</p>
<p>Usitoránál Az idegen elszegődik Usitorához, majd elindul Inokicsivel, hogy megnézze, Nuit megfelelően őrzik-e.</p>	<p>Rojónál Mulatság, melyben már az idegen is részt vesz. Marisolt átkísérik a kis házba. Az idegen részegnek tettei magát, majd elindul a nő után a kis házba.</p>

<p>A kis háznál Az idegen elhitei Inokicsivel, hogy Nui minden őrzőjét megölték, és elküldi segítségért. Ezután az idegen megöli Nui őrzőit, kiszabadítja Nui-t, majd férjével és fiával együtt elmenekíti. Az érkező Usitoráéknak azt mondja, hogy nyilvánvalóan Szeibeiek rabolták el a nőt.</p>	<p>A kis háznál Az idegen lelövi Marisol őrzőit, kiszabadítja Marisolt, majd férjével és fiával együtt elmenekíti. Közben megérkeznek Rojóék, mert halották a lövéseket. Az idegen elmenekül, Rojóék azt hiszik, hogy Baxterék rabolták el a nőt.</p>
<p>Usitoráék felgyűjtják Tazaemon textilkészletét bosszúból Nui vélt elrablásáért. Szeibeiek kiöntik Tokuemon szakekészletét bosszúból a gyújtogatásért.</p>	<p><i>(A folyó alkohol és a tűz motívuma az idegen megverésekor jelenik meg.)</i></p>
<p>Kocsma Az idegen lebukik</p>	<p>Rojónál Az idegen lebukik</p>
<p>Usitoránál Az összevert idegentől próbálják megtudni, hogy hol van Nui.</p>	<p>Rojónál Az idegent verik, próbálják kiszedni belőle, hogy hol van Marisol.</p>
<p>Az idegen elbújik, majd elszökik. Usitoráék keresik.</p>	<p>Az idegen elbújik, majd az őt kereső Rojóéokra rázúdít egy hordó bort, és felgyűjtja. A nagy felfordulásban az idegen elmenekül.</p>
<p>Kocsma A kocsmáros elrejtja az idegent, Usitoráéknak azt mondja, hogy Szeibeieknél bujkál. Az idegen egy koporsót kér a meneküléshez.</p>	<p>Kocsma Rojóék verik a kocsmárosot, hogy megtudják, hol bujkál az idegen. Ezalatt az idegen elbújik a koporsókészítőnél az egyik koporsóban.</p>
<p>Leszámolás Szeibeiekkal, menekülés A kocsmáros és a koporsókészítő viszi a koporsóba bújt idegent. Út közben nézik, ahogy Usitoráék kiirtják Szeibeieket.</p>	<p>Leszámolás Baxterékkal, menekülés Rojóék kiirtják Baxteréket. Közben az idegen a koporsóból nézi.</p>
<p>Kis templom A lábadozó idegen itt húzza meg magát. A koporsókészítő szól, hogy Usitoráék elfogták a kocsmárosot. A koporsókészítő egy kardot ad az idegennek, aki elindul, hogy leszámoljon Usitoráékkal.</p>	<p>Barlang A lábadozó idegen itt húzza meg magát. A koporsókészítő szól, hogy Rojóék elfogták a kocsmárosot. A koporsókészítő egy pisztolyt és dinamitot ad az idegennek, aki elindul, hogy leszámoljon Rojóékkal.</p>
<p>Utca Az idegen leszámol Usitoráékkal, majd továbbindul a városból.</p>	<p>Utca Az idegen leszámol Rojóékkal, majd továbbindul a városból.</p>

3. Melléklet: Szereposztások

A testőr (Yojinbo, 用心棒)

Rendező: Kurosawa Akira

Író: Kikusima Rjúzó, Kurosawa Akira

Zene: Szató Maszaru

Operatőr: Mijagava Kazuo

Vágó: Kurosawa Akira

Szereposztás

A szamuráj (Kuvabatake Szandzsúró)	Mifune Tosiró
Usitora	Szazanaka Kjú
Inokicsi	Kató Daiszuke
Unoszuke	Nakadai Tacuja
Tokuemon	Simura Takasi
Kannuki, az óriás	Rasómon Namigoró
Szeibei	Kavazu Szeizaburó
Orin	Jamada Iszuzu
Jóicsiró	Tacsikava Hirosi
Tazaemon	Fudzsivara Kamatari
Kohei	Cucsija Josio
Nui	Cukasza Jóko
Fiú	Nacuki Jószuke
Gondzsi, kocsmáros	Tono Eidzsiró
Koporsókészítő	Vatanabe Acusi
Hanszuke, harangozó	Szavamura Ikio
Honma, korábbi testőr Szeibeiéknél	Fudzsita Szuszumu

Egy maréknyi dollárért
(A Fistful of Dollars, Per un pugno di dollari)

Rendező: Sergio Leone (a filmben mint Bob Robertson)

Író: Adriano Bolzoni, Víctor Andrés Catena, Sergio Leone

Zene: Ennio Morricone

Operatőr: Massimo Dallamano, Federico G. Larraya

Vágó: Roberto Cinquini, Alfonso Santacana

Szereposztás	
Névtelen férfi (Joe)	Clint Eastwood
Don Miguel Benito Rojo	Antonio Prieto Puerto
Esteban Rojo	Sieghardt Rupp
Ramon Rojo	Gian Maria Volonté (mint John Wells)
Rubio	Benito Stefanelli
Chico	Mario Brega
John Baxter	Wolfgang Lukschy
Consuelo Baxter	Margarita Lozano
Antonio Baxter	Bruno Carotenuto
Julian	Daniel Martín
Marisol	Marianne Koch
Jesus	Nino Del Arco
Silvanito, kocsmáros	José Calvo
Piripero, koporsókészítő	Joseph Egger
Harangozó	n.n.

Bibliográfia

Primér források

Forgatókönyv

KUROSZAVA Akira, *Zensú Kuroszaava Akira, Vol. 5 (A testőr forgatókönyve)*, Tokió, Ivanami soten, 1988, 69-116.

Filmek

Yojinbo, The Criterion Collection, 2007

Egy maréknyi dollárért, Warner Home Video, 2004

Last Man Standing, Warner, 1996

Szekunder források

Könyvek

Noël BURCH, *To the Distant Observer*, London, Scolar Press, 1979.

David DESSER, *Samurai Films of Akira Kurosawa*, Ann Arbor, Michigan, UMI Research Press, 1983.

Joan MELLEN, *The Waves at Genji's Door*, New York, Pantheon Books, 1976.

NISIMURA Júicsiró, *Kuroszaava Akira – Oto to eizó*, Tokió, Rippú sobó, 1990.

Donald RICHIE, *The Films of Akira Kurosawa*, Berkley, Los Angeles, London, University of California Press, 1983 (harmadik, bővített kiadás).

Donald RICHIE, *The Japanese Movie*, Tokió, Kodansha International, 1983.

SZATÓ Tadao, *Kuroszaava Akira no szekai*, Tokió, Szanicsi sobó, 1972.

Folyóiratok

Joseph L. ANDERSON, *When the Twain Meet: Hollywood's Remake of „The Seven Samurai”*, *Film Quarterly*, Vol. 15, No. 3, Special Issue on Hollywood (Spring, 1962), 55-58.

BÁRON György, *Egy maréknyi dollárért*, *Filmvilág*, 1986/7, 46.

http://filmvilag.hu/xereses_frame.php?cikk_id=5767 (Megtekintve: 2013. augusztus 31.)

J. BLUMENTHAL, *Macbeth into Throne of Blood. Sight and Sound*, Autumn 1965, 190-195.

GÉCZI Zoltán, *Morricone westernzenéi - A komponista, aki lelőtte az éneklő cowboyt*, *Filmvilág*, 2004/07, 32-33.

http://filmvilag.hu/xereses_frame.php?cikk_id=1965 (Megtekintve: 2013. augusztus 31.)

IIDZSIMA Kóicsi, *Kurosza Akira – Koibito no fuzai, Eiga hyóron*, 1961/4, Vol. 18 (6), 20-24.

JAMAMOTO Tecudzsi, *Italian Western – Sergio Leone ni joru szetsudan to hijaku, iichiko*, 2008 tavasz, Vol. 98., 114-124.

NEMES NAGY Ágnes, *A testőr – Vadnyugat keleten*, *Filmvilág*, 1983/01., 16-18.

http://filmvilag.hu/xereses_frame.php?cikk_id=6699 (Megtekintve: 2013. augusztus 31.)

NIKAIDÓ Takuja, *Kója no jódzsinbó futatabi*, *Kinema Dzsunpo*, 1984/6/15 (No. 888), 146-147.

NIKAIDÓ Takuja, *Kója no jódzsinbó tódzsó*, *Kinema Dzsunpo*, 1984/5/1 (No. 885), 146-147.

NISIMORI Kazuhiro, *Sergio Leone kenkjú nóto: Jódzsinbó kara Kója no jódzsinbó e*, *Scriptsimus*, Vol. 18, 2009, 51-70.

Weboldal

Allen BARRA, *From "Red Harvest" to "Deadwood"*

http://www.salon.com/2005/02/28/hammett_2/ (Megtekintve: 2013. augusztus 31.)

International Movie Database

www.imdb.com (Megtekintve: 2013. augusztus 31.)